

FOTO LINKS:
THEEHUISJE
MET OP DE
VOORGROND HET
VESTINGPAD.

FOTO RECHTS:
TBC-KUURHUISJE
IN BOSRAND.

Van kloostertuin naar vestingpark

Bredevoort, ooit belangrijk vestingstadje in Oost-Gelderland, is anno 2016 allesbehalve ingeslapen. Panden, straten en een park zijn opgeknapt door Bredevoorts Belang, een vereniging met tomeloze energie en daadkracht. Vestingpark Sint Bernardus, met zwevend vestingpad als nieuwe eyecatcher, werd zelfs provinciaal bekroond.

OUDE KLOOSTERPOORT
MET VESTINGPAD OP DE
ACHTERGROND (FOTO
BREDEVOORTS BELANG).

Bredevoort is landelijk bekend als boekenstad en als geboorteplaats van Hendrickje Stoffels, dienstmeisje en later minnares van de wereldberoemde schilder Rembrandt, voor wie ze ook model stond. Haar standbeeld staat op 't Zand, het centrale plein in het knusse stadje.

Minder bekend is dat koning Willem Alexander zich heer van Bredevoort mag noemen. De Oranjes kregen de erfelijke titel in 1697 van de Staten van Gelre cadeau.

Bredevoort is, met 19 rijks- en 80 gemeentelijke monumenten, sinds 1986 een van rijkswege beschermd gezicht.

Heerlijkheid

Het stadje (circa 1.400 inwoners) kent een lange historie. In de middeleeuwen werd een donjon gebouwd op een hoge brede zandrug in het moeras. Die zandrug fungeerde als

voorde op een strategische plek in de weg naar Münster. Vandaar de naam Brede-voort.

Rond 1150 verrees een kasteel, dat door de hertogen en graven van Gelre en hun leenheren werd gebruikt als bestuurscentrum van de Heerlijkheid Bredevoort, waartoe in later tijd ook de dorpen Aalten, Dinxperlo en Winterswijk behoorden.

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd Bredevoort uitgebouwd tot vesting naar een ontwerp van Menno van Coehoorn. In 1646 ontplofte de Kruittoren en veranderde het kasteel in een ruïne die tenminste anderhalve eeuw het gezicht van Bredevoort bepaalde. Na 1755 raakte ook de vesting in verval. Aan de noordkant bleef de gracht intact, maar de vestingwallen verdwenen. Op het voorplein van het kasteel werd in 1764 een monumentaal pand neergezet dat de burgemeesters van het tussen 1813 en 1818 zelfstandige Bredevoort als onderkomen diende. Begin 20e eeuw werd dit gebouw

ZWEVEND VESTINGPAD MET OP DE ACHTERGROND HET MONUMENT SINT-BERNARDUS.

INZET: UITZICHT OP SCHOOTSVRIJE VELD (FOTO BREDEVOORTS BELANG).

met de tuin door de zusters Franciscanessen ingericht als sanatorium Sint Bernardus. Later was het een bejaarden/ verzorgingstehuis.

Eind jaren tachtig van de vorige eeuw dreigde het monumentale pand te worden gesloopt voor nieuwbouw, maar dat stuitte op krachtadig verzet van inwoners, erfgoedvereniging Heemschut en het gemeentebestuur van Aalten onder leiding van toenmalig burgemeester Bekius. Anno nu wordt het gemeentelijk monument omgevormd tot galerie, ijssalon en B&B.

Eind 19e eeuw bestond de tuin achter de vroegere burgemeestersvilla uit een siertuin in Engelse landschapsstijl, moestuinen, een boomgaard en een weide. In die periode werd in de tuin een theehuisje gebouwd. Begin 20e eeuw kwamen daar, ten tijde van de zusters, een Lourdesgrot en tbc-kuurhuisjes bij.

De grot is gebouwd ter verering van de verschijning van Maria aan Bernadette in Lourdes. Van de tbc-kuurhuisjes zijn er nog twee over. Patiënten konden in de mooie parkachtige omgeving in de zon op krachten komen.

De tuin werd in 1989 aangekocht door Bredevoorts Belang en geopend als openbaar park. De structuur van de tuin, maar ook de grot, het theehuis en de tbc-kuurhuisjes zijn nog steeds aanwezig. Dat is ook de reden dat de tuin rijksmonument is.

Vestingperiode

Vanaf 1990 heeft Bredevoorts Belang het vervallen complex onder handen genomen en langzaam opgeknapt, maar het kreeg niet meer de kwaliteit die het ooit had. Rond 2010 ontstond in Bredevoort het idee de vestingperiode meer aandacht te geven.

Het centrale plein, 't Zand, werd opgeknapt en het kasteel met voorplein in de bestrating verbeeld. Een maquette op het plein geeft een goed overzicht van de oorspronkelijke vesting.

Een kunstwerk van cortenstaal (ontwerp Harry Esselink) verbeeldt de oude contour van de onderwal bij het restant van bolwerk Treurniet.

Aan Parklaan landschapsarchitecten werd gevraagd een ontwerp te maken waarbij de vesting terug zou keren in de tuin van Sint Bernardus. Naast het ruimtelijk ontwerp werd een nieuwe naam bedacht: Vestingpark Sint Bernardus. In het park zijn de verschillende historische elementen en structuren zichtbaar. De oude padenstructuur, het parkbos en de weide zijn opgeknapt en aangevuld met rijk bloeiende soorten. Het theehuisje, de Lourdesgrot en de tbc-kuurhuisjes zijn gerestaureerd. De meest in het oog springende ingreep is het vestingpad.

Verbinding van sferen

Hoe maak je de grote zware vestingwallen van zeven meter hoog zichtbaar zonder de andere historische lagen aan te tasten? De vesting wordt verbeeld door een zwevend pad

dat de walgang van het stadje volgt.

Door het pad te laten zweven komt het los van de andere historische lagen en was het mogelijk hem ook door het parkbos te laten lopen zonder wortels van oude bomen te beschadigen. Het zwevende pad verbindt op die manier de verschillende sferen van het park; de plaats van de Kruittoren, de oude boomgaard, de ligweide, de voormalige moestuinen en het parkbos.

Het pad is inmiddels uitgevoerd en begint bij het eerder ontulde kunstwerk. Het maakt de ligging van de vesting met de bastions Treurniet en Vreesniet zichtbaar, maar nog niet de enorme maat van de grondwerken van de vesting.

Dat is de volgende fase. In het pad worden zogenoemde Vestingsfollies opgenomen: bouwwerken die de doorsnede van de vestingwal laten zien. De schijven, die als een plak cake uit de vesting zijn gesneden, tonen de maatvoering van de wallen.

Vanaf Vestingfollie 'De Uitkijk' is er zicht op het leeggeruimde schootsvrije veld. In de wanden zijn patronen, jaartallen en namen aangebracht die betrekking hebben op de historie van Bredevoort.

Leuk voor bezoekers en handig voor de gidsen die rondleidingen geven. De tweede Vestingfollie is de Dierenvesting. Hierin kunnen vogels, vleermuizen en kleine zoogdieren die in het park voorkomen een plek vinden.

Opdrachtgever

Vereniging Bredevoorts Belang, opdrachtgever van de herinrichting van het park, heeft samen met leden en natuurorganisaties het ontwerp uitgewerkt en de uitvoering begeleid.

Voorafgaand aan de uitvoering moesten planologische procedures worden doorlopen. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en de Erfgoedcommissie van de gemeente Aalten zijn door de vereniging betrokken bij het plan. Tegelijkertijd werden fondsen geworven.

Het park is tweede pinksterdag 2016 officieel in gebruik genomen. Dat was tevens het startsein voor de fondsverwerking om de Vestingfollies te kunnen verwezenlijken.

ACHTERAANZICHT FOLLIE 'DE UITKIJK' (BEELD PARKLAAN LANDSCHAPSARCHITECTEN).

CORTENSTALEN KUNSTWERK (FOTO INGRID OONK).